

Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

Реалізація принципу справедливості та добросовісності при розгляді корпоративних спорів

Ганна ВРОНСЬКА – суддя Верховного Суду

35 років господарській юрисдикції України

- становлення та трансформація господарського судочинства;
- зміна підходів до вирішення спорів;
- розвиток правової визначеності;
- формування сучасної судової практики.

Сучасна практика орієнтується на реальний баланс інтересів сторін

Корпоративний спір: сучасний зміст

Корпоративний спір пов'язаний із:

- економічними інтересами;
- корпоративним контролем;
- довірою між учасниками товариства;
- межами здійснення корпоративних прав;
- допустимістю використання юридичних конструкцій.

Корпоративний спір майже ніколи не є виключно спором про буквальне застосування норми права.

Принципи справедливості та добросовісності

Стаття 3 ЦК України:

- справедливість;
- добросовісність;
- розумність.

Сучасна практика:

- не декларативні принципи;
- критерії судового контролю;
- прикладний зміст під час вирішення спорів.

Застосування принципу добросовісності у корпоративних правовідносинах

реалізації
корпоративних
прав;

діяльності
посадових осіб;

скликанні та
проведенні
зборів;

здійсненні
права голосу;

squeeze-out та
sell-out;

виключенні
учасників;

забезпеченні
позову.

Зловживання корпоративними правами

- блокування загальних зборів;
- численні позови для перешкодження діяльності товариства;
- оскарження без реального порушення прав;
- використання забезпечення позову як інструменту тиску;
- штучне створення корпоративного конфлікту.

Постанова ВС № 910/16754/21 від 30.10.2023

Фраудаторність договору дарування частки.

Позиція Верховного Суду:

- недостатньо загальних посилок на добросовісність;
- необхідно встановити конкретні фактичні обставини;
- дослідити економічну мету правочину;
- оцінити наслідки для кредитора.

Добросовісність не може застосовуватись абстрактно.

Принцип справедливості у корпоративних спорах

Суд оцінює

наслідки рішень
для товариства

баланс
інтересів
учасників

втручання у
права
міноритарних
учасників

пропорційність
корпоративних
механізмів

Постанова ВС № 910/19066/21 від 18.06.2025

Процедура sell-out.

Верховний Суд зазначив:

- право акціонера на викуп акцій не може залежати від дій третіх осіб;
- особа не може отримувати переваги від власної недобросовісної поведінки;
- блокування sell-out суперечить принципам справедливості та добросовісності.

Нерівномірна виплата дивідендів.

Висновки:

- дивіденди виплачуються пропорційно часткам;
- учасники з рівними частками мають однакові права;
- виникають правомірні очікування на отримання дивідендів;
- невиплата може порушувати право на мирне володіння майном.

Постанова ВС № 914/4018/21 від 01.11.2023

Право на отримання вартості частки.

Позиція суду:

- спосіб захисту має бути ефективним;
- неприпустиме використання позову для створення доказів в іншому процесі;
- принцип добросовісності поширюється і на процесуальну поведінку сторін.

Постанова ВС № 924/643/22 від 14.11.2023

Значний правочин акціонерного товариства.

Позиція суду:

- необхідність балансу між державою та міноритарними акціонерами;
- неприпустимість привілейованого становища держави;
- важливість принципів справедливості, пропорційності та рівності.

Постанова ВС № 906/1121/24 від 16.07.2025

Баланс інтересів співвласників ОСББ.

Позиція суду:

- формального дотримання процедури недостатньо;
- необхідно встановити реальний баланс інтересів;
- слід враховувати специфіку правовідносин та наслідки рішення.

Роль практики Верховного Суду

Роль Верховного Суду орієнтується на:

реальний зміст
корпоративних
рішень

економічну мету
поведінки сторін

наслідки для
учасників
правовідносин

недопущення
недобросовісних
рішень

Висновки

Принципи справедливості та добросовісності:

- є інструментами судового контролю;
- забезпечують баланс інтересів;
- запобігають зловживанню корпоративними правами;
- гарантують справедливий результат судового розгляду.

У центрі сучасного підходу до вирішення корпоративних спорів перебуває не лише формальна законність, а й справедливість як ключова умова довіри до суду та корпоративного середовища загалом.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ